בתחילת שעה ט"ו דהיא שעה שלישית של יום וסימן וי"ד פי' ביום ו' בסוף שעה י"ד היה המולד מאחר שלא היה ר"ה עד יום ו' שקידש אדם הראשון החדש נמצא שנברא העולם בכ"ה באלול ואותה שנה של תוהו שמונין משום דיום אחד בשנה חשוב שנה וכשתדקדק על מולד ניסן של תוהו שלפני תשרי של ישוב שבו נברא אדם תמצא מולד ניסן ברביעי בחמש שעות תרמ"ג חלקים שאתה צריך להשליך ג' ד' תל"ח לאחריו ג' ימים ד' שעות תל"ח חלקים ומולד תשרי של תוהו שלפניו שנמצא ג' ה' ר"ד ולתקופה מניסן של תוהו מונין [א] שהיתה התקופה בתחילת ליל ארבעה ונמצאת תקופת תשרי של ישוב של אחריו ביום ד' ט"ו שעות כדממרינן בפרק כילד מעברין [ב] אין בין תקופה לתקופה אלא תשעים ואחד יום וז' שעות ומחלה נמצא דשתי תקופות ט"ו שעות ונמצא דקדמה תקופת תשרי למולד ח' כ"ג פי' יום אחד כ"ג שעות ונמצא דקדמה תקופת ניסן את המולד ז' ט' תרמ"ג דלאחר שנה עודפת התקופה על המולד ה' י' תרמ"ג פי' ה' ימים י' שעות תרמ"ג חלקים וכשתלרף ה' י' תרמ"ג עם ח' כ"ג עולה ז' ט' תרמ"ג והרי עכשיו נוהגין למנות [ב] מתשרי של תוהו שנות העולם כדפי' דיום אחד בשנה חשוב שנה [ג] ותקופת ניסן מונין מולד תשרי ג' ה' ר"ד וזקוקים להסיר ז' ט' תרמ"ג ודבר תימה הוא במה נחלקו ר"ח ור' יהושע דתניא לקמן (דף יב.) מונין לתקופה מניסן ולמולדות מתשרי והלא היו יכולים לברר הדבר דכ"ד שעות מיכסי סיהרא בין חדתא לעתיקא כדאיתא [ד] בסוף פ"ק דערכין (דף ט: וש"נ) והם מרחיקין המולד זה מזה ג' ד' תל"ח כולי האי אין לאוי לטעות דאין יטעו בו שני ימים: **שהחדש מתכסה בו.** אין הלבנה נראית לרחוקים כגון שחרית לבני מערב וערבית לבני מזרח לפי שקטנה היא סמוך לחילוסה: **אלא אם כן קדשו החדש בו'.** והק' אם קבעו ישראל את חק החדש יהא משפט להקב"ה: **מנך ולימור.** כשהקב"ה דן אותם מלך נכנס תחילה: **משפט עבדו.** שלמה קאמר ליה: **דליפוש חרון אף.** בשביל עונות לבור: **מגלן.** שאנת שמיטה מקודשת מר"ה ואסור בעבודת הקרקע: **וקדשתם שנת החמשים מה ת"ל.** מכיון שאמר שבע שבתות שנים והעבדת שופר [ה] בחדש השביעי יודע אני שהיא שנת החמשים: **לא נפטרים לכסיסה.** דכתיב תעבירו שופר והדר וקראתם דרור: **ולא משעבדין.** דכתיב וקדשתם את שנת החמשים: **ועטרופיהן בראשיהן.** אם רצה לשוס עטרה בראשו להראות שיצא חפשי: **שנים אחה מקדש.** כשאנת יובל נכנסה מצוה על ב"ד לומר מקודשת השנה: **ואי אתה מקדש שוס חדש.** כר"א בר"ש דאמר לקמן בפרק שני (ד' כד.) אין שראה בזמנו אין שלא נראה בזמנו אין מקדשין אותו ויליף טעמא מהכא: **לפי שנאמר וקדשתם את שנת החמשים.** דילפינן מיניה שמתקדשת מתחלתה: **יכול כך מקדשת בסופה.** אחר רחש השנה ומשוך עד יום הכפורים: **ואל תסמה.** אם משמעין אותה בתוך שנה שלאחריה: **שהרי מוסיפין מחול על קודש.** כדאמרינן לקמן [ט.] בשמעתין: **ת"ל יובל היא.** מיעוטא היא: ורבנן

שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה וכתיב [1]כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב ת"ר כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב מלמד שאין ב"ד של מעלה נכנסין לדין א"כ קידשו ב"ד של מטה את החדש תניא אידך כי חק לישראל הוא אין לי אלא לישראל לאומות העולם מנין ת"ל משפט לאלהי יעקב א"כ מה ת"ל כי חק לישראל מלמד שישראל נכנסין תחילה לדין כדרב חסדא [ו]דאמר רב חסדא מלך וציבור מלך נכנס תחילה לדין שנאמר [2]משפט עבדו ומשפט עמו מאי טעמא אי בעית אימא לאו אורח ארעא למיקם מלכא אבראי ואיבעית אימא מקמי דליפוש חרון אף: ולשמיטין: מנלן דכתיב [3]ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ וגמר שנה שנה מתשרי דכתיב [4]מראשית השנה ולגמור שנה שנה מניסן דכתיב [5]ראשון הוא לכם לחדשי השנה [ז]דנין שנה שאין עמה חדשים משנה שאין עמה חדשים ואין דנין שנה שאין עמה חדשים משנה שיש עמה חדשים: ליובלות: יובלות באחד בתשרי הוא יובלות בי' בתשרי הוא דכתיב [6]ביום הכפורים תעבירו שופר הא מני [ח]רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא היא דתניא [7]וקדשתם את שנת החמשים שנה מה ת"ל לפי שנאמר ביוה"כ יכול לא תהא מתקדשת אלא מיום"כ ואילך ת"ל וקדשתם את שנת החמשים מלמד שמתקדשת והולכת [ט]מתחילתה מכאן אמר ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא [י]אמר"ה עד יוה"כ לא היו עבדים נפטרין לבתיהן ולא משתעבדין לאדוניהם אלא אוכלין ושותין ושמחין ועטרותיהן בראשיהן כיון שהגיע יוה"כ [יא]תקעו ב"ד בשופר נפטרו עבדים לבתיהן ושדות חוזרות לבעליהן ורבנן [יב]שנים אתה מקדש ואי אתה מקדש חדשים תניא אידך יובל היא מה תלמוד לומר לפי שנאמר וקדשתם את שנת החמשים יכול כשם שמתקדשת והולכת מתחילתה כך מתקדשת והולכת בסופה ואל תתמה שהרי מוסיפין מחול על קדש תלמוד לומר [8]יובל היא שנת החמשים שנת החמשים אתה מקדש ואי אתה מקדש שנת החמשים ואחת ורבנן

מלך ניסן בתוהו שלפני תשרי של ישוב ד"ר מלך ניסן ברביעי בחמש שעות תרמ"ג חלקים שאתה צריך להשליך ג' ד' תל"ח לאחריו ג' ימים ד' שעות תל"ח חלקים ומולד תשרי של תוהו שלפניו שנמצא ג' ה' ר"ד ולתקופה מניסן של תוהו מונין [א] שהיתה התקופה בתחילת ליל ארבעה ונמצאת תקופת תשרי של ישוב של אחריו ביום ד' ט"ו שעות כדממרינן בפרק כילד מעברין [ב] אין בין תקופה לתקופה אלא תשעים ואחד יום וז' שעות ומחלה נמצא דשתי תקופות ט"ו שעות ונמצא דקדמה תקופת תשרי למולד ח' כ"ג פי' יום אחד כ"ג שעות ונמצא דקדמה תקופת ניסן את המולד ז' ט' תרמ"ג דלאחר שנה עודפת התקופה על המולד ה' י' תרמ"ג פי' ה' ימים י' שעות תרמ"ג חלקים וכשתלרף ה' י' תרמ"ג עם ח' כ"ג עולה ז' ט' תרמ"ג והרי עכשיו נוהגין למנות [ב] מתשרי של תוהו שנות העולם כדפי' דיום אחד בשנה חשוב שנה [ג] ותקופת ניסן מונין מולד תשרי ג' ה' ר"ד וזקוקים להסיר ז' ט' תרמ"ג ודבר תימה הוא במה נחלקו ר"ח ור' יהושע דתניא לקמן (דף יב.) מונין לתקופה מניסן ולמולדות מתשרי והלא היו יכולים לברר הדבר דכ"ד שעות מיכסי סיהרא בין חדתא לעתיקא כדאיתא [ד] בסוף פ"ק דערכין (דף ט: וש"נ) והם מרחיקין המולד זה מזה ג' ד' תל"ח כולי האי אין לאוי לטעות דאין יטעו בו שני ימים: **שהחדש מתכסה בו.** אין הלבנה נראית לרחוקים כגון שחרית לבני מערב וערבית לבני מזרח לפי שקטנה היא סמוך לחילוסה כפי' הקומטרס [ג] והגיא ר"ת [ה] ראיה מויקרא רבה בפרשת אמור אל הכהנים דקאמר התם תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו והלא ניסן חדש הוא ונכסה ויש בו חג [ד] אלא זה שחגו בו ביום ואין לך חדש שהוא נכסה ויש בו חג וחגו ביומו אלא תשרי ועוד מפרש ר"ת מתכסה מזומן [ה] כמו ליום הכסא יבא ביתו דבפרק חלק (סנהדרין דף לו:) גבי עמון ומואב שיבבי בישי דארעא דישראל הוו וכו' [ו] והר"ר משולם מפרש שהחדש מתכסה בו שאין מטאת ר"ח קרב בראש השנה [ז] כדכתיב מלבד עולת החדש ומנחתה ולא כתיב מלבד חטאת ועולה והקשה לו ר"ת דברים תוספתא דשבועות תניא [ח] (ג') שעירים מקריביס ישראל בכל שנה ושנה י"ב בראשי חדשים ובאופן דמוסף דר"ה וחזות אשר הנה מרובעות יסד ר"א הקליר מוספי חדש עשתי עשרה דהיינו פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה ושעיר לכפר והשיב לר"ת שלא אמר שאין בו מוסף אלא מתכסה שלא הזכיר הכא חטאת בקרא דמלבד כמו שהזכיר עולה ועוד פי' מתכסה שאין מזכירין מוסף של ר"ח בתפלה משום דאמרי' רשב"ג ה"ל בריה דבסיס קליה עייל קמי מיבותא כי מטי לראשי חדשים אשתיק ולא רצה לאמרו [ט] פי' דמוטב שיבא זכאי ויכפר על החייב ואל יבא חייב ויכפר על הזכאי פירוש ההוא דר"ח קרוי חייב משום דאמרי' [י] אמר הקב"ה הביאו כפרה וכו' עכ"ל ור"ת [יא] רגיל להזכיר ולומר מלבד עולת החדש ולכסיס [יב] פריך [יג] הא דת"ל רב חסדא לעיל רגל שבו ר"ה לרגלים [יד] הוה ממי מלי לשנויי הכא הכי: **ורבנן שנת חמשים אתה מונה.** לרבנן כיון דאינה מתקדשת מתחילתה אינטריך ליה קרא לחכי ולא אינטריך למעוטי סופה מחמת דמוסיפין מחול על הקדש דהשתא מצלינו בגיר אחופי מצעיא וא"ת אדרבה כ"ש דצריך טפי משום דכתיב בקרא שנה ואין כאן שנה שלימה אא"כ ממשך עד יום"כ אחר ויש לומר דכיון דלא שייך טעמא דתוספת ממילא בגא שוס יתור ממעטא מקרא דוקאתם דמשמע דוקא שנת החמשים:

שהחדש מתכסה בו. לרחוקים כגון שחרית לבני מערב וערבית לבני מזרח לפי שקטנה היא סמוך לחילוסה: **אלא אם כן קדשו החדש בו'.** והק' אם קבעו ישראל את חק החדש יהא משפט להקב"ה: **מנך ולימור.** כשהקב"ה דן אותם מלך נכנס תחילה: **משפט עבדו.** שלמה קאמר ליה: **דליפוש חרון אף.** בשביל עונות לבור: **מגלן.** שאנת שמיטה מקודשת מר"ה ואסור בעבודת הקרקע: **וקדשתם שנת החמשים מה ת"ל.** מכיון שאמר שבע שבתות שנים והעבדת שופר [ה] בחדש השביעי יודע אני שהיא שנת החמשים: **לא נפטרים לכסיסה.** דכתיב תעבירו שופר והדר וקראתם דרור: **ולא משעבדין.** דכתיב וקדשתם את שנת החמשים: **ועטרופיהן בראשיהן.** אם רצה לשוס עטרה בראשו להראות שיצא חפשי: **שנים אחה מקדש.** כשאנת יובל נכנסה מצוה על ב"ד לומר מקודשת השנה: **ואי אתה מקדש שוס חדש.** כר"א בר"ש דאמר לקמן בפרק שני (ד' כד.) אין שראה בזמנו אין מקדשין אותו ויליף טעמא מהכא: **לפי שנאמר וקדשתם את שנת החמשים.** דילפינן מיניה שמתקדשת מתחלתה: **יכול כך מקדשת בסופה.** אחר רחש השנה ומשוך עד יום הכפורים: **ואל תסמה.** אם משמעין אותה בתוך שנה שלאחריה: **שהרי מוסיפין מחול על קודש.** כדאמרינן לקמן [ט.] בשמעתין: **ת"ל יובל היא.** מיעוטא היא: ורבנן

חגנו וכל החדשים אינם חדש בתמיה אלא בכסה וכל החדשים אינם מתכסים אלא ביום חגנו והלא ניסן חדש ונכסה ויש בו חג. תוס' רא"ש. ה. [שר"ח] מזדמן בו כלומר שרגיל לבא בו. תוס' פלא נח. ד"ה לחיטו. ו. שאין שעיר חטאת הקרב בראש חדש קרב בר"ח זה. רשב"ם. ז. היה אומר אדרבה הואיל והיה קרב מזכירין אותו במוסף דראש השנה. תוס' פלא נח. ד"ה לחיטו. ח. שלא מנה אלא ראשי שנים הבאים בראשי חדשים, ואין רגלים מן המנין, רש"י לעיל מ. ט. והכי קאמר באחד בניסן הוא ר"ה לרגלים שהרגל שבו הוא תחלה לרגלים. ריטב"א לעיל ד.

מג א מיי' פ"י מהל' שמיטין הל' יד סמג עשין קלא קלב ולאוין רסח:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וקדשתם כו' והעבדת שופר תרועה בחדש: (ב) תוס' ד"ה ולתקופות. כדפי' דיום אחד בשנה חשוב שנה ולתקופה מניסן מונין ומולד תשרי בסר"ל: (ג) תוס' ד"ה שהחדש כו' ולא לקה לאומרו דמוטב כל"ל ותיבת פי' נמחק: (ד) ד"ה בעברים כו' פירך דהא אמר רב חסדא כל"ל: (ה) בא"ד לרגלים והכא נמי מצי לשנויי הכי:

מוסף רש"י

שהחדש מתכסה בו. שהלבנה אינה נראית בעולם לכל העולם, דכתיב חדש בכסה (סנהדרין יא.) שהלבנה מתכסה בו שאינה נראית לכל אדם אלא שחרית ליושבי מזרח וערבית ליושבי מערב, כדאמר (לקמן כ:) עשרים וחרנע שעות מתכסה סיהרא (ביצה טז.). הוי אומר זה ר"ה. שחגה בראש חדש, אבל שאר חגים בחמשה בחדש הם (סנהדרין שם) דאלו שאר יו"ט כבר נתמלאה הלבנה ונתקנת ונראית בכל מקום (ביצה שם). בכסה ליום חגנו, שבחדש קאי, תקעו בחדש הלבנה שופר כשהוא מתכסה ביום חגנו (שם). מלך נכנס תחילה. לפני הקב"ה לדין (ע"ז ב:). משפט עבדו. שלמה המלך (שם). מקמי דליפוש חרון אף. של הקב"ה מפני פשעי בנו, שמא חס ושלום יפרע מן המלך כל סורחנו מפני הכתרון (שם).

רבינו חננאל

ולשמיטין. מגלן, דכתיב ובשנה השביעית שבת שבתון וגו'. וגמר שנה שנה מתשרי דכתיב מראשית השנה. וליובלות. אוקימנא לר' ישמעאל דסבר האי דכתיב וקדשתם את שנת החמשים שנה וגו', מלמד שמתקדשת שנת היובל מתחלתה, כלומר מראש השנה. דייק [נ"א: דדאיק] מלישנא יתירא מאחר דכתיב וקדשתם את שנת החמשים, שנה למה בא, אלא ללמד שקידוש שנת היובל מראש השנה. ורבנן שהולקין על ר' ישמעאל אומרים למה בא שנה ללמדך כי היובל שנים אתה מקדשו ולא חדשים. תניא אידך יובל היא שנת החמשים שנה מה ת"ל, לפי שנאמר וקדשתם את שנת החמשים שנה, שיכול בכניסתה תהא מתקדשת בראש השנה וריצאתה [נ"א: וביציאתה] תהא מושכת והולכת עד יום הכפורים, שכן מוסיפין מחול על קודש [נ"א: הקודש], ת"ל יובל היא שנת החמשים שנה תהיה לכם, אין קדושתה אלא עד ראש השנה.

תורה אור השלם

1. כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב:
תהלים פא ה
2. וְיִהְיוּ דְבָרַי אֵלֶּה אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתִּי לְפָנַי יְיָ קְרֹבִים אֶל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יוֹמָם וָלָיְלָה לַעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ וּמִשְׁפַּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ:
מלכים א ח נט
3. וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת שַׁבָּת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ שַׁבָּת לַיְיָ שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר:
ויקרא כה ד
4. אֶרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ דֹרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה:
דברים יא יב
5. הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה:
שמות יב ב
6. וְהֶעֱבַרְתָּ שופר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים תַּעֲבִירוּ שופר בְּכָל אַרְצְכֶם:
ויקרא כה ט
7. וְקִדַּשְׁתֶּם אֵת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וְקָרָאתָם דְּרוֹר בָּאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֶיהָ יוֹבֵל הוּא תִּהְיֶה לָכֶם וְשַׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשֻׁבוּ: ויקרא כה י
8. יוֹבֵל הִוא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּהְיֶה לָכֶם לֹא תִזְרָעוּ וְלֹא תִקְצְרוּ אֶת סְפִיחֶיהָ וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת נְזִרֶיהָ:
ויקרא כה יא

גליון הש"ס

תד"ה שהחדש וכו'. והר"ר משולם מפרש. עיין יומא ג ע"ב תד"ה אלא למ"ד:

מוסף תוספות

א. כי לתקופות מנינן מניסן כו' יהושע. תוס' פלא"ש. ב. את המולד. שם. ג. מצינו לבנה שנקראת חדש מאימתי מברכין על החדש. ריטב"א ועי' תוס' פלא נח. ד"ה לחיטו. ד. דקאמר התם תקעו בחדש שופר בכסה ליום

(ג) [לקמן נח.] ע"ז ב:, (ד) [נעיל ז.], לקמן מ:], (ה) [קדושין מ:], (ו) [נעיל ז:], (ז) שבת קלא:, (ח) [לקמן כד.], (ט) [עירובין נו.], (י) [נ"ל לקמן כ:], (יא) [וע' תוס' פלא נח. ד"ה לחיטו], (יב) [נ"ל נ"ב], (יג) [בנועות ט. מוקן ס:], (יד) [וע"ע תוס' פלא נח. ד"ה לחיטו ומו' עירובין מ. ד"ה זכרון ומו' לקמן נה.], (טו) [נע' רש"א],

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ורבנן. דלא ילפי מוקדשים שתקדש ממתילתה ולא אינטריך היא למעוטי קופה דרשי ליה הכי שנת החמשים אתה מונה ואי אתה מונה שנת היובל שנת חמשים לקוף יובל שעבר ואחת לעניין יובל הבא ואי אתה מונה שנת היובל הבא אלא משנה שלאחר היובל: **ולאפוקי מדר' יהודה דאמר.** במסכת נדרים שנת חמשים עולה לכאן ולכאן שנת היובל ושנה לאשונה לשמטה הבאה: **אין צריך לומר חריש וקציר של שביעית.** דעל כרחך אע"ג דריש שבת בשבת קלי דכתיב ששת ימים תעבוד סיפיה דשביעית אקי דלי אשבת חריש וקציר הוא דאסור שאר מלאכות מי שרו: **חריש של ערב שביעית.** שלא יחרוש שדה אילן ערב שביעית חריש שיועיל לשביעית: **וקציר של שביעית.** כגון תבואה שהביאה שלש בשביעית [6] אתה נוהג בה מנהג שביעית בשמינית: **ר' ישמעאל אומר מה חריש רשות כו'.** ולא דבר הכתוב אלא לענין שבת כדכתיב ביה וביום השביעי תשבות בחרישי ובקציר תשבות גם בלמדך מה חרישי אין לך חרישי שמות אם מלאה חרוש אינו חוזר לזורע עומר ושתי הלחם שהרי אם מלא חרוש אינו חוזר ואני אוסרו לך בשבת אף קציר שאני אוסר לך בשל רשות אני אוסר לך: **יצא קציר העומר שהוא מצוה.** שאפי' מצא קצור מצוה לקצור ויש לך ללמוד מכאן שדוחה את השבת: **עד ערב.** לילה הוא ועד בכלל: **כל האוכל ושותה כו'.** דהכי קאמר קרא ועניתם בתשעה אכילת תשעה אני קורא עינוי וכיון דאכילתו עינוי תשבת כל דמפיק באכילה ושתייה עפי עדיף דהא מדקאמר בערב על כרחך לא מקפיד לעינוי דתשבת וכי קרי עינוי בתשעה אכילה ושתיה דדיה קרי עינוי: יוצל

ורבנן [א]שנת חמשים אתה מונה ואי אתה מונה שנת חמשים ואחת לאפוקי מדר' יהודה [ב]דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן קא משמע לן דלא ודמוסיפין מחול על קדש מנלן דתניא[ג] [1]בחריש ובקציר תשבות ר"ע אומר אינו צריך לומר חריש וקציר של שביעית שהרי כבר נאמר [2]שדך לא תזרע וגו' אלא [3]חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית [4]וקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית ר' ישמעאל אומר [5]מה חריש רשות אף קציר רשות [7]יצא קציר העומר שהוא מצוה ורבי ישמעאל מוסיפין מחול על קדש מנ"ל נפקא ליה מדתניא [8]ועניתם את נפשותיכם בתשעה יכול בתשעה תלמוד לומר בערב אי בערב יכול משתחשך ת"ל בתשעה הא כיצד [9]מתחיל ומתענה מבעוד יום מלמד שמוסיפין מחול על קדש אין לי אלא בכניסתו [10]ביציאתו מנין ת"ל מערב עד ערב אין לי אלא יוה"כ שבתות מנין ת"ל תשבתו ימים טובים מנין ת"ל שבתכם הא כיצד [11]כל מקום שיש בו שבות מוסיפין מחול על קדש ור"ע האי ועניתם את נפשותיכם בתשעה מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתני חייא בר רב מדפתי [12]דתני חייא בר רב מדפתי ועניתם את נפשותיכם בתשעה וכי בתשעה מתענין והלא בעשירי מתענין אלא לומר לך [13]כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו

ואי אתה מונה שנת החמשים אחת. נלא מונה ו"ו גרס לאין שנת חמשים לאשונה לשביעית הנאה: **ולאפוקי מדר"א.** אומר ר"י אפ"ה הלכה כרבי יהודה דאמר שנת החמשים עולה לכאן ולכאן מדאמרינן בפרק קמא דע"ז (דף ט: ושם) בשמעתא דתנא דבי אליהו גבי מאן דלא ידע בכמה שני בשבוע קאי נשקול מכל מאה תרתי ושדי אפרטי וכל הסוגיא כדבריו ועוד דאמר מתניתין דהכא אוקמא כרבי ישמעאל דפליג ארבנן דפליגי על רבי יהודה[א] ועוד דלר' ישמעאל מקדשין מדשיס ואתן קי"ל בכוליה הש"ס שמקדשין מדשיס ור' יוסי נמוקו עמו קאי כרבי ישמעאל בפ"ק [דקדושין] (דף מ:) דאית ליה דיובל בתחילתו משמט ובערכין בסוף [המקדיש שדהו] (דף כח:) מוכח דמאן דאית ליה מתחילתו משמט סבר לה כרבי ישמעאל דאמר מר"ה חיילא יובל [אבל לא נראה דהא אומר התלמוד הכא ובפ' [1] (אין נערכין) (ערכין דף יב ושם) לאפוקי מדרבי יהודה] ומיהו אין ראיה גמורה מהא דקאמר הכא ובערכין לאפוקי מדרבי יהודה דאשכחן בפרק המגרש (גיטין דף פח:) אתקין רבא בגיטין מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו אע"ג דרבא גופיה פסק כוותיה בית נוחלין[ב] (ב"ב דף קלו.) וכן בפ"ק דכתובות (דף י.) לאפוקי דרבא"ג דאמר כתובה דאורייתא וקיימא לן כ"מ שנה רבא"ג במשנתנו אלכה כמותו והיא משנה בפרק בתרא דכתובות (דף קי:)[1]: **שדהרי כבר נאמר שדך לא תזרע.** תימה הא אינטריך למאן דאמר בריש מועד קטן (דף ג.) דמורש בשביעית לא לקי דקאמר מכדי זמירה בכלל זריעה ובצירה בכלל קצירה למאי הלכתא כתבינהו רחמנא למימר דאחני מחייב אחרנייתא לא מחייב אלמא אפי' מולדות דכתיבי אבות דילהו לא מחייב אלא אחנך דכתיבי בהדיה ומ"ב נרוך לכתוב חריסה לאשמועינן דאסיר[ג] וי"ל דעיקר דיוקא מקציר[ד] ומדקאיקרא לתוספת חריסה נמי לתוספת הא[ה]: **וקציר של שביעית.** פי' הריב"ש בקצור שבת פסחים שהביאו שלש בשביעית דאי בשביעית מלא מזרע נפקא ואכתי קשיא דהאי נמי מהן לא מזרע נפקא לן בפרק מקום שנהגו (פסחים ד' נא: ושם) לפי' ר"ת דאסר פסחים לאפילו קודש ביעור כדין מזרע ביד ואף באכילה[ו] מרי קראי בספחים למה לי ולפירוש רש"י דהתם[ז] ניחא וי"ל דספחים לא חזיגן בתר הבאת שלש וכי אסרינן ספחים מהן לא מזרע היינו דנלקטין בשביעית קמ"ל בחרים ובקציר ואי מהכא לא הייתי אוסר לאכילה אלא לסחורה קמ"ל הן לא מזרע: **וקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית.** דוקא כי אורחיה אסור לקצור אבל ע"י שינוי מותר אפילו בשביעית[ח] כדאיתא בפ"כ דדרש ואת ענני מזרך לא תבצור כדרך בוצרין[ט] מכאן אמרו אתה בא של שביעית אין קוצין אותה[י] במוקלה אבל קוצה אותה בחרבה וה"נ תנן בפ"ח דשביעית (משנה ו) והא דתניא בתורת כהנים מן המשומר אי אתה בוצר[כ] אבל מותר מן המופקר מופקר נמי כדרך בצירה אסור וע"י שינוי אלא כדרך בצירה מופקר אדי ומשומר אפילו אלא כדרך בצירה ושומרי ספיחים בשביעית דפרק הבית והעליה (ב"מ דף קיח.) שומרי ספיחים בשביעית נוטלין שכרן משום עומר ושתי הלחם א"כ אסור כיון דמשומר ואמאי לא אמרינן מן המותר ליטמאל י"ל דלא היה שמירה ממש דלא היו נריכים לשומרה מבני אדם דמאליהן היו פורשין כשהיו יודעין שהן לצורך עומר ולא היו שומרין אומן אלא מבהמה וחיה ועוף: **ורבי ישמעאל מוסיפין מחול על הקודש מנא ליה.** תימה לר"ת הא אמרינן פ"ק דמועד קטן (דף ד.) [כ] הלכתא לרבי ישמעאל[ל] קראי לר"ע דעבר נטיעות הלכה למשה מסיני[א] וכיון דהלכתא למשרי ילדה ממילא אקנה אף על גב דלא כתב מהיום. רפב"ים שם. ג. [ד]אי לא כתיב חרישה הו"א דלא הוה אסירי כלל. תוס' ישנים. ד. דהא כתיב שדך לא תזרע ואת ספיח קצירך לא תקצור. שם. ה. לההיא דרשא דאתא קצירה אתיא חרישה כיון דכתבינהו גבי הדדי. תוס' מו"ק נ: ד"ה שהרי. ומ"מ לא ילפינן אסורה בשביעית גופה דכיון דתוספת שלה מתסר בחרישה בש"כ שביעית עצמה. מי הר"ן. ו. כדמשמע קרא דלא נאסוף דמיתי דכתיב ביה מה נאכל בשנה השביעית ודרש ר"ע מהאי קרא דספיחים אסורים בשביעית. תוס' פסחים נא: ד"ה כל. אם כן למה לי משום תוספת שביעית הא אסירא מדין פירות שביעית. רעב"ם. ז. דלאחר ביעור מיירי. תוס' שם. ח. בתוס' הרא"ש כתוב: תימה במאי איירי אי במשומר פשיטא דאסיר שכבר נאסר בשביעית ובמוצאי שביעית מי התירו, ואי במופקר אפילו בשביעית עצמה מותר, וי"ל דמן המופקר נמי לא שרי בשביעית אלא ע"י שינוי. ט. פי' מן הנזור אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המופקר ובצירת המופקר נמי לא הבצור כדרך הבוצרים אלא ע"י שנוי. תוס' הרא"ש.

מסורת הש"ם

א) נדרים פח. ערכין יב: לב., ב) שביעית פ"ח מ"ד מו"ר ג: מכות מ:, ג) [מנחו' עב.], ד) יומא פח.; ה) ברכות מ: פסחים שם: יומא פח.; ו) [נראה שי"ל המוכר שדהו לב. וע"ש], ז) [וע"ע תוס' ע"ז ט: ד"ה מאן], ח) [וע"ע תוס' מ"ק נ: ד"ה שהרי], ט) גיטין רש"ל במקצע, י) [אולי צ"ל כי היכי דאין], כ) [דף ג:]; ל) [ל"ל בשמות שיט],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שהרי כו' דחורש בשביע' נ"ב פי' מולדה דחורש דהייט משקה מים לזרעים כלאיים אתם להניח בדף ג' לגני חורש דאב מלאכה הוא דלקי עליה בשביעית לאכות אסר דחמנא ועיין בתוס' דף יב ע"ב ובמ"ש לשם: (ב) שם ד"ה וכ' ישמעאל כו' פ"ק דמועד קטן דעשר נטיעות הלכה למשה מסיני והלכתא לר' ישמעאל קראי לר"ע וכיון דהלכתא:

גליון הש"ם

גמ' ב"ם שיש בו שבות. ק"ל לרע"ק דלא דרים כן ולילף משביעית. הא מזה לא מלינן לעלוף רק דין תוספת לענין איסור מלאכה אבל לענין עינוי ביום ב"ב מנ"ל דהא אין ללמוד עינוי ממלאכה ומה מלינו דמה למלאכה דעיסא בשבתות וי"ט ופע"נ. וביומר ק' אפילו לענין מלאכה הא בשביעי' אינו אסור בתו' מדאורייי רק חריסה וקצירה אבל לא נטיעה כמ"ש תוס' ד"ה ומותר לקיימן וא"כ ביום"כ ובשבת מנלן מוספת בשאר מלאכות וע"ע: רש"א ד"ה וקציר וכו' אתה נוהג בה. עיין לקמן ד' יב ע"ב תד"ה מנהג: תוס' מיי' פ"ח וקציר של שביעית היוצא וכו' אבל אתה בוצר מן המופקר. עיין סוכה ד' לט ע"ב תוס' ד"ה בד"ל:

הגהות מהר"י לנדא

(א) בציוני עין משפט אות ז' חסר מיי' פ"ג מהלכות נדרים הלכה ט' ועי' בכ"מ שם:

מוסף רש"י

שנת חמישים עולה לכאן ולכאן. היא שנת יובל והיא שנת המחלת השמיטה הבאה ומנמת לאלם יובל הבא (ע"ז ט: וכע"ז ערכין יב: וקג.). אינו צריך לומר חריש וקציר של שביעית. דעל כרחך בשביעית דשמיטה הכתוב מדבר, דאי דכתיב לאיסה הבשיעי קאי, מאי שנת חרים וקציר דנקט, אלא הכי קאמר ששת ימים תעבוד ובשביעי תשבות והשבה אתה עובד בהן בחרים ובקציר תשבות (מכות ח:). אלא חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית. שלא יחרוש בשביעית חריסה המועלת לשביעית (שם). וקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית. אתה נוהג בה קדושת שביעית (שם) לגמרן משומשין מחול על הקודש, וכך משמעו ששת ימים תעבוד ובשביעי תשבות, ועבודת ששת הימים שהתתרתי לך יש שנה שהחרים והקציר אסור (שמות לד כא). מה חריש רשות. ובשבת אתי ולהכי נקט חרים וקציר לומר לך מה החרים שאני אוסר לך בשבת חרים של רשות הוא, שאין לך חרים של מצוה, אף קציר אני אוסר לך אלא של רשות, יצא קצור העומר (מכות שם). כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב וכו'. והכי קאמר קרא הכינו עצמכם בתעניה למחר בעינוי המתקת והכי הוא בעינוי בעינוי היום (ברכות ח:) והכי משמע קרא ועניתם בתשעה, כלומר התקן עצמך בתשעה שתוכל להתענות בעשירה, ומתלפקים קרא בלשון עינוי לומר לך הרי הוא כאילו מתענה בתשיעי (יומא פא:) ובפרק בתרא דיומא מקומיון לה דרשא אלינא דמ"ד אין אדם מחוכר על תוספת עינוי להתחיל ולהתענות מבעוד יום, ואפילו לאמלן לאיש ליה מוסיפין מחול על קודש, ומקרא אחרינא נפקא ליה, מבתרים וקציר תשבות, הלכך כי אתא אלי בתשעה לבי אתא, והכי קאמר מה שאתה עושים בתשעה דהייטו אכילה ושתיה אלי קולא עינוי (פסחים שם:).

מד א מיי' פ"ט מהל' שמיטין הלכה ז' טור ר"ל סי' שלא: מה ב מיי' פ"ג מהל' שמיטה הל' ו ופ"ד הל' ט:

מו ג מיי' פ"ד שם הל' יג: מז ד מיי' פ"ז מהל' ממרדין הלכה ו' סמג עשין קלט:

מח ה מיי' פ"ח מהל' לאוין מה ועשין נב טוש"ע ח"מ סי' תרח סעיף ו ופסי' תרלד סעיף כז:

ו [טוש"ע ח"מ סימן רסח סעיף כז:]

מט ז [ח]טוש"ע ח"מ סימן תרד סעיף ח:

תורה אור השלם

1. שִׁשָּׁת יָמִים תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבֹּת בְּחָרִישׁ וּבַקָּצִיר תִּשְׁבֹּת:
שמות לד כא
2. וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת שַׁבָּת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ שַׁבָּת לַיְיָ שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר: ויקרא כה ד
3. שַׁבָּת שַׁבָּתוֹן הוּא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב מֵעֶרֶב עַד עֶרֶב תִּשְׁבְּתוּ שַׁבַּתְּכֶם: ויקרא כג לב

רבינו חננאל

ולאפוקי מדר' יהודה דאמר שנת החמשים עולה למנין היובל, ועולה למנין שני שבוע. כלומר זורעין ה' שנים, והיובל עולה למנין ששית, ומשמיטין השביעית. ופשטינ[ן] דמוסיפין מחול על קודש, מהא דכתיב בחריש ובקציר תשבת, וא"ר עקיבא חריש של ערב שביעית שנכנס בשביעית וקציר של שביעית, כלומר הספיחין שצמחו בשביעית ולא הספיק לתלשן ונכנסו למוצאי שביעית שמשביתן

ז) בשנה השביעית. ור' ישמעאל אומר לא בא זה הכתוב אלא להקיש קציר לחריש ולאסור קציר של רשות כמו חריש של רשות, וממילא שמענו כי קציר העומר שהוא מצוה מותר. אבל שמוסיפין מחול על הקודש מהא נפקא, מדתניא ועניתם את נפשותיכם בתשעה, יכול בתשעה, ת"ל בערב כול' עד [כל] מקום שנאמר שבת מוסיפין מחול על הקודש. ור' עקיבא האי ועניתם את נפשותיכם מיבעי ליה לכדתני חייה בר רב מדפתי תני כול'.

ח) אולי צ"ל שמסיפין כמו קציר של שנה השביעית.

מוסף תוספות

א. פי' ור' ישמעאל לפ"ז יסברו כר' יהודה, וא"ת נהי דר' ישמעאל אינו חולק עם ר' יהודה כיון שאינו דורש שנת חמשים אתה מונה כרבנן מ"מ מנין לנו שיהא סבור כמותו, י"ל מפני שהדין נותן שתהא שנת חמשים עולה לכאן ולכאן שהרי שנת תשע וארבעים היא שנת שמטה וא"כ שנת חמשים אף על פי שהיא יובל דין הוא שתהא ראשונה לשמיטה הבאה וא"א לחלוק בזה אלא מכח הדרשא כרבנן דדרשי שנת חמשים אתה מונה ואי אתה מונה שנת חמשים (ו)אחת, אבל ר' ישמעאל כיון שאינו חולק בזה מכח הדרשא ודאי כדידיה סבירא ליה. גליון מהר"ש. ב. דאם כתב לאחר מיתה קנה אף על גב דלא כתב מהיום. רפב"ים שם. ג. [ד]אי לא כתיב חרישה הו"א דלא הוה אסירי כלל. תוס' ישנים. ד. דהא כתיב שדך לא תזרע ואת ספיח קצירך לא תקצור. שם. ה. לההיא דרשא דאתא קצירה אתיא חרישה כיון דכתבינהו גבי הדדי. תוס' מו"ק נ: ד"ה שהרי. ומ"מ לא ילפינן אסורה בשביעית גופה דכיון דתוספת שלה מתסר בחרישה בש"כ שביעית עצמה. מי הר"ן. ו. כדמשמע קרא דלא נאסוף דמיתי דכתיב ביה מה נאכל בשנה השביעית ודרש ר"ע מהאי קרא דספיחים אסורים בשביעית. תוס' פסחים נא: ד"ה כל. אם כן למה לי משום תוספת שביעית הא אסירא מדין פירות שביעית. רעב"ם. ז. דלאחר ביעור מיירי. תוס' שם. ח. בתוס' הרא"ש כתוב: תימה במאי איירי אי במשומר פשיטא דאסיר שכבר נאסר בשביעית ובמוצאי שביעית מי התירו, ואי במופקר אפילו בשביעית עצמה מותר, וי"ל דמן המופקר נמי לא שרי בשביעית אלא ע"י שינוי. ט. פי' מן הנזור אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המופקר ובצירת המופקר נמי לא הבצור כדרך הבוצרים אלא ע"י שנוי. תוס' הרא"ש.

י. [ד]ר' ישמעאל מקראי ליה מהלכות אית ליה. תוס' ישנים. יא. כלומר שעשר נטיעות חורשין כל בית סאה בשבילו עד ר"ה. מי' סר"ן. יב. דר"ע מקקינן ליה מבחריש ובקציר תשבות, והתם לא מפיק ר' ישמעאל מהלכה למשה בסיני אלא תוספות שלפניו. תוס' ישנים. יג. [ד]לר"ע דגמיר שביעית מקראי פריך שפיר ועיניתם למה לי לילף יום הכיפורים דחמירי דאסורים בעשיית מלאכה משביעית הקל. תוס' ישנים.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

באילו התענה תשיעי ועשירי. כלומר כמו שלוהו הקב"ה להתענות והתענה לאל השתא ולאי אסור להתענות כדאמרינן בפסחים פרק אלו דברים (ד' סח:) מר בריה דרבינא כולי שתא הוה יתיב בתעניתא ופוריא ומעלי יומא דכפורי וסבר לה כר"ע דאי כר' ישמעאל ליתא ליה הך דרשה ובהכי ניחא הא דלא קאמר התם הכל מודים בערבי יום הכפורים דבעינן נמי לכם כדקאמר התם אעלרת:

יובל היא. לגיות אסור בזריעה וקצירה כדכתיב (ויקרא כה) לא תזרעו ולא תקצרו ואע"פ שלא שמטו השמטת קרקע שדות המוזרות בעבדים ביובל:

מקרא נדרש **לפניו ולא לפני פניו ולאחריו.** פירוש מיעוטא דהיא מוקמינן אקרייתא דדור שהיא לפניו ולא אתקיעה דלפני פניו ולא אהשמטה דלאחריו דכתיב בתריה ובתתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו והא דמוקמי' ריבוי דיובל לפני פניו ולאחריו משום דבעלמא נמי דרשי הכי אלא דהכא מוקי מיעוטא בדמי אי נמי ריבוי דיובל משמע שריבה הכתוב שבכל ענין הוא יובל (וע"ע תו' זבחים כ"ד: ד"ה במקרא): **דאפילו בחוצה לארץ.** ר' יוסי מודה מדקאמר לעיל א"א ליכא חד בשופ העולם ושמא נפקא ליה מקרא אחרינא:

מבריך. כופף היסור בארץ ומכסהו בעפר וקונץ באמצע כפיפתו א ואותו היסור יוצא לגד אחד כפוף מעט מעיקר האילן: **מרכיב.** הוא המרכיב אילן בחבירו ומשמע המבריך ומרכיב חייב בערלה וקשיא דבפ"ק דערלה (משנה ה) משמע דהרכבה פטור מן הערלה ותניא נמי בתורת כהנים ונטעתם פרט למבריך ומרכיב מכאן אתה אומר שפוד גפנים ושפוקן ושפוק שפוקן אע"פ שהבריכן בארץ מותר ולשון שפוד בגפנים כלשון ב) [הרכבה] באילן ומה שמבריך בשנה זו ומוציא זמורות וחזר והבריכן לשנה אחרת זהו שפוד שפוקן וי"ל דהתם כשלא נפסקה מחציה ובאילן זקן והכא כשנפסקה מחציה כדמוכח ג) [לקמיה דמוקין לו משעת נטיעתו ד]

יובל היא יובל אע"ג שלא שמטו כו'. יובל היא תהיה לכם לעיל מייתי כתיב והעברת שופר וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור והדר כתיב יובל היא תהיה לכם וקרא יתירא הוא לדרשה והכי תדרשנה יובל היא לכם מ"מ ואפי' לא נעשו בו דברים הללו העברת שופר ולשוב אל אחוזה דהיינו שמיטת קרקעות שקנו זה מזה דכתיבא בתר האי קרא ושבתם איש אל אחוזתו אעפ"כ אם היובל עליו להיות אסור בזריעה ובצירה וקצירה כדכתיב לא תזרעו וגו': **יובל אע"פ שלא שלחו.** עבדים יהא יובל: **פ"ל היא.** אם עשית דברים הללו היא יובל ואם לאו אינו יובל ולקמיה מפרש ויובל מאי מזי דתלי בקריאת דרור: **שאפשר לעולם בלא שילוח עבדים.** פעמיים שאין עבד עברי בישראל שיטעון שילוח: **ואי אפשר.** שלא יהא שופר מצוי בעולם לפיכך יש לנו לומר כשתלה הכתוב לא תלה אלא בדבר המצוי לעולם: **ד"א תקיעת שופר מסורה לב"ד.** לגזות לשלוחם לתקוע ושילוח עבדים מסורה ליחידים ואם יתמלן יבטל היובל הלכך לא תלאו הכתוב בו: **אמר קרא וקראתם דרור.** וסמיך ליה יובל היא: **מקרא נדרש לפניו.** מיעוטא דהיא אקרייתא דדור קאי דסליק מייה ולא אתקיעת שופר הכתובה לפני פניו: **למדייר בי דיירא.** מי שהוא ברשותו לגור בכל מלון שירצה: **ולאחריו.** שמיטת קרקעות דכתיב בתריה ושבתם איש אל אחוזתו: **והכפיב יובל.** לרבות במשמע יובל מ"מ: **ולנטיעה מגלן.** דל"ה שלה תשרי: **מבריך.** כופף את הזמורות בארץ שקורין פרוסי"ל: **מרכיב.** אילן בחבירו שקורין מוישטי"ר: **עלסה לו שנה.** כיון שהגיע יום אחד בתשרי עלתה לו שנה למנין שני ערלה: **פחות משלשים יום לא עלסה לו שנה.** עד תשרי הבא אם אינה ערב שביעית ואם ערב שביעית היא אסור לקיימו משום מוסקת שביעית שמוסיפין ממול על קודש: ופירות

כאילו התענה תשיעי ועשירי ת"ר [1] יובל היא (ה) אע"פ שלא שמטו אע"פ שלא תקעו יכול אע"פ שלא שלחו ת"ל היא דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר יובל היא אע"פ שלא שמטו אע"פ שלא שלחו יכול אע"פ שלא תקעו ת"ל היא וכי מאחר שמקרא אחד מרבה ומקרא אחד ממעיט מפני מה אני אומר יובל (ו) היא אע"פ שלא שלחו ואין יובל אא"כ תקעו לפי שאפשר לעולם בלא שילוח עבדים ואי אפשר לעולם בלא תקיעת שופר דבר אחר זו מסורה לב"ד וזו אינה מסורה לבית דין מאי דבר אחר וכי תימא אי אפשר דליכא חד בסוף העולם דלא משלח זו מסורה לב"ד וזו אינה מסורה לב"ד בשלמא לרבי יוסי כדקאמר טעמיה אלא לרבי יהודה מ"ט אמר קרא וקראתם דרור בארץ (ז) וקסבר מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו דכולי עלמא דרור לשון חירות מאי משמע דתניא אין דרור אלא לשון חירות א"ר יהודה מה לשון דרור כמדייר בי דיירא ומוביל סחורה בכל מדינה אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן זו דברי ר' יהודה ור' יוסי אבל חכמים אומרים בו קסברי מקרא נדרש לפניו ולפני פניו ולאחריו והכתיב דאפילו בחוצה לארץ והכתיב בארץ ההוא [2] בזמן שנוהג דרור בארץ נוהג בחוצה לארץ בזמן שאינו נוהג בארץ אינו נוהג בחוצה לארץ: ולנטיעה: מנלן דכתיב [2] שלש שנים ערלים וכתיב [3] ובשנה הרביעית ויליף שנה שנה מתשרי דכתיב [4] מראשית השנה וליגמר שנה שנה מניסן דכתיב [5] ראשון הוא לכם לחדשי השנה (ח) דנין שנה שאין עמה חדשים משנה שאין עמה חדשים ואין דנין שנה שאין עמה חדשים משנה שיש עמה חדשים: ת"ר (ט) אחד הנוטע אחד המבריך ואחד המרכיב ערב שביעית שלשים יום לפני ראש השנה עלתה לו שנה ומותר לקיימן בשביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה לא עלתה לו שנה ואסור לקיימן בשביעית ופירות

(ט) (כפ"ק דערלה) ולריך לדקדק אי הוה שייך לשנויי הכי בפרק משום מלחמה (סוטה דף מג:) גבי חוזר מעורכי המלחמה משום מבריך ומשני כאן בהרכבת איסור כאן בהרכבת היתר (י): **ומותר** לקיימן בשביעית. לא הוה לריך למיתני בשביעית כיון דתנא ריש ערב שביעית ומתוך כך מדקדקין דאפילו לכתחילה שרי ליטע ומדע דלקמן מוקמינן לה כר"מ ובפ' הנזקין (גיטין נג:) שמעינן ל"מ דאמר בנוטע בשביעית בין בשוגג ובין במזיד יעקר והיינו טעמא דמפרש התם דנתחדו על השביעית אבל אי לאו הכי מותר לקיים כדאמר התם א"כ אם היה כאן שום איסור לא היה מתיר לקיים ג) ולקמן נמי קתני אין נוטעין פחות משלשים יום (ט) [הא שלשים יום נוטעין לכתחלה] והיא דלדברי האומר שלשים לריך שלשים ושלשים מוקי לה ר"מ לענין עלה ולא לענין שביעית ד) כמו שאפרש ומדקאמר מותר לקיימו הוה משמע דלכתחלה אסור ליטע ואי לכתחלה שרי מה שייך מותר לקיימו ושמא איידי דבעי למיתני סיפא אסור לקיימו תנא ריש מותר לקיימו ותימה דבפ"ב דשביעית (משנה א) תנן ומייתי לה בפ"ק דמו"ק (דף ג:) שחורשין בשדה הלבן עד פסח ובשדה האילן עד עלרת וכיון דאפילו ליטע בתחילה שרי שלשים יום לפני ר"ה אמאי אסור לחרוש לשתרי נמי לחרוש עד לפני ר"ה שלשים יום ואור"ת דלא החמירו בנטיעה כמו בחריסה משום דאין מוספת שביעית דאורייתא בנטיעה אלא בחריסה דכתיב ביה קרא כדדרשינן לעיל (ע"א) מבחרים ובקליר תשבות ועוד יש ליתן טעם משום דכל חורש ערב שביעית הוי להועיל בשביעית אבל אין לאסור ערב שביעית ליטע מחמת שהאילן גדל בשביעית דכל האילנות נמי מיגדל גדלו בשביעית וא"כ לא יטע לעולם וצירושלמי מפרש טעמא אחרינא ברישא דגרסינן התם ולמה עד עלרת עד כאן הוא יפה לפרי מכאן ואילך מנכל פירותיו והא תניא אחד אילן מרק ואחד אילן מאכל עד כאן מעבה הקורות מכאן ואילך מתיש כאן ולפי טעם זה ניחא דכיון דאין מועיל לאילן מכאן ואילך מיחזי כמתקן שדהו לגורך שביעית ה: ופירות

א) [שבת נב: קידושין טו: ב"מ לה. זבחים כד: חולין קיח:]. ב) [קידושין לח:]. ג) [לעיל ז. מ:]. ד) [ומופס' ר"ל ה"ז ומופס' מגיעית ר"ב ה"ג]. ה) רש"ל, ו) מ"ר, ז) רש"ל מ"ז, ח) [וע"ע תו' קידושין לו: ד"ה כל מלוה]. ט) רש"ל.

תורה אור השלם

1. וְקִדַּשְׁתֶּם אֵת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וְקָרָאתָ דְרוֹר בָּאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֶיהָ יוֹבֵל הִוא תִּהְיֶה לָכֶם וְשַׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תְּשֻׁבוּ: ויקרא כה י
2. וְכִי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מַאֲכָל וַעֲרַלְתֶּם עָרְלָתוֹ אֶת פִּרְיוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל: ויקרא יט כג
3. וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִת יִהְיֶה כָּל פִּרְיוֹ קֹדֶשׁ הִלּוּלִים לַיהוָה: ויקרא יט כד
4. אֲרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ דֹרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה: דברים יא יב
5. הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: שמות יב ב

הגהות הב"ח

(ה) גמ' ת"ר יובל היא יובל אף ע"פ שלא שמטו כו' ר' יוסי אומר יובל היא יובל אע"פ: (ו) שם מפני מה אני אומר יובל היא מיכא אומר יובל היא מיכא שמטו:

גליון הש"ס

גמ' וקסבר מקרא נדרש לפניו. עיין קוטס לג ע"ב תד"ה וכ"ש [שם ע"ש]:

לעזי רש"י

פרופינ"א [פרובינ"ץ]. חוטרי-גפנים המשמשים להברכה.

אונשיטי"ר [אינטי"ר]. להרכיב (ענף בתוך אילן).

מוסף תוספות

א. מתוס' הרא"ש נוסף: ולאחר שהשריש חוזקי אותו מעיקר האילן. ב. ומרכיב אמרכיב נמי לא קשיא דהיא במרכיב באילן הנטוע למאכל ומפני שזו בטלה לגבי הראשונה דילדה שסבכה בזקנה בטלה ואפי' ילדה בילדה לכי מלו שלש לילדה ראשונה שניה נמי שריא. והא דהכא בשנטעה לראשונה לסייג ולקרורות שאין בראשונה משום ערלה כלל והילכך זו אינה בטלה לגבה. וכן נמי בשהרכיב בתוך אילן סרק ואף על פי שאינו

א מתי' פ"ו מהל' שמיטין הל' יג סמג עשין קנא:
ב מתי' שם הל' מ:

רבינו חננאל

תנו רבנן יובל, אע"פ שלא השמיטו הקרקעות, ואע"פ [נ"א: אעפ"י] שלא תקעו בשופר, יכול אע"פ שלא שלחו את העבדים, ת"ל היא. כלומר וקראתם דרור ושלחתם את העבדים יובל היא, ואם לאו אינה יובל דברי ר' יהודה. ר' יוסי אומר יובל אע"פ שלא שימטו, ואע"פ שלא שילחו את העבדים, יכול אע"פ שלא תקעו, ת"ל היא, כלומר אפילו לא קיימו בה אלא מצוה אחת יובל היא. אמר ר' יוסי וכי מאחר שהכתוב תולה אותה בתקיעת שופר, פיר' דכתיב תעבירו שופר בכל ארצכם וקדשתם את שנת החמשים שנה, כלומר כיון שתקעתם נתקדשה הנה ר' יוסי פריש טעמיה, אלא ר' יהודה מאי השנה, ומקרא אחר תולה אותה בשילוח עבדים, שנאמר וקראתם דרור יובל היא, מפני מה אני מרבה התקיעה בלבד, לפי שאיפשר לעולם בלי שילוח עבדים. כלומר, אם אין בכל ישראל עבד עברי מה יעשו. ואי אפשר לעולם בלא תקיעת שופר, דהא משתכחא בכל עידן. ולא עוד אלא שהתקיעה מסורה לבית דין ושילוח עבדים והשמטת קרקע מסורין לכל אדם. הנה ר' יוסי פריש טעמיה, אלא ר' יהודה מאי טעמיה. קסבר מקרא (א"חד) נדרש לפניו ולא לפני פניו. פיר', כתיב יובל היא, ולמעלה מזה כתיב וקראתם דרור, ודורשין יובל היא על וקראתם דרור. וזהו מקרא נדרש לפניו. ואין דורשין יובל היא על והעברת שופר, שהוא קודם וקראתם דרור. נמצא וקראתם דרור לפניו ונמצא והעברת לפני פניו. לשון דרור חירות, כי מדואר דריא ומוביל סחורה לכל מדינה. אמר ר' יוחנן זו דברי ר' יהודה ור' יוסי, אבל חכמים אומרים שלשתן מעכבין, קסברי מקרא נדרש לפניו ולפני פניו, [והן] תקיעת שופר ושילוח עבדים כדאמרן, ולאחריו] השמטת קרקעות, שנאמר יובל היא תהיה לכם ושבתם איש אל אחוזתו. ואקשינן והכתיב [נ"א: והא כתיב] יובל היא למעט. ופרקינן האי יובל לא אתא למעט אלא ללמד שתהא יובל נוהגת בחוצה לארץ. האי בהדיא כתיב וקראתם דרור בארץ לכל (ישר') [וישביה]. ודחינן ההוא דדור בארץ לכל יושביה יובל היא, ללמד בזמן שאתה קורא דרור בארץ אתה קורא דרור בחוצה לארץ. ולנטיעה. פיר' שני הערלה מתשרי מנין. מנא לן דכתיב שלש שנים יהיה לכם ערלים, וכתיב ובשנה הרביעית, וליף שנה שנה מתשרי. תנו רבנן אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב ערב שביעית שלשים יום לפני ראש השנה, עלתה לו שנה ומותר לקיימן בשביעית. פחות מכאן לא עלתה לו שנה ואסור לקיימן בשביעית.

רשאי משום כלאים. רפב"ח. ג. דאין חילוק בין תוספת שביעית לשביעית. תוס' הרא"ש. ד. שלא מצינו חומר הצרכת קליטה בשביעית. מאירי. ה. כיון שאין בו שום תיקון לצורך האילן. תוס' הרא"ש.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ופירות נטיעה זו אסורין עד ט"ו בשבט. א דהיכי דלנטיעה ר"ה תשרי לענין ערלה לאילן מיהא ט"ו בשבט כדדריש רבי יצחק מדכתיב ובשנה הרביעית ובשנה החמישית והא דקבעי שבט ר"ה הואיל וילפו רוב גשמי שנה כדאמרינן לקמן (דף יז.) מ"מ נפקא מינה במאי דתשרי ר"ה לענין נוטע ל' יום לפני ר"ה דעלתה לו שנה ולא אזלינן בתר ט"ו בשבט לענות ל' יום לפני ט"ו בשבט ויש הלכות גדולות שכתוב בהם ופירות שנה רביעית בתר דפריק להו אסורין עד דנפקא ועיילא חמישית ושבוש הוא דבהני לא איירי בשמעתין כלל דאותן שחנטו ברביעית קודם ט"ו בשבט אסורין לעולם והחנוטין ברביעית אחר ט"ו בשבט שרו לאחר פדייה לגלתר ג) ובהג"ה של אפסמיא כתוב ופירי דפרדס דשנת ברבע אסרי עד דפריק להו:

הא ג) **אמר' יום אחד בשנה חשוב שנה.** השתא לא ידע הא דמסקינן לבסוף דל' לקליטה: **בן ב"ד חדש ויום אחד.** סתם פר בן שלש כדקתני סיפא והאי יום אחד משוש דיום אחד בשנה חשוב שנה ולר"ש ל' וכל אותו יום ל' ב אין דינו לא כבן בקר ולא כפר מידי דהוה אפלגס ג בסוף פ"ק דחולין (ד' כג. ושם) דאיתעבריך או לרבויי ושמא התם שאני מדקתני בפ"ק דפרה (משנה ג) דבן י"ג חדש אינו כשר לא לאיל ולא לבכש ולא קתני הכי גבי פר ד ולא לכל מילי אמרינן דיום אחד בשנה חשוב שנה דיש דברים דאפילו מעת לעת בענין כדתנן בפ' יוצא דופן (נדה ד' מה.) בן ט' שנים ויום אחד בן י"ג שנה ויום אחד בת י"ב שנה ויום אחד דאותו יום אחד כדי להשלים מעת לעת בבנת ג' שנים ויום אחד פליגי תנאי בגמ' (שם ד' מד:) דלר"מ אפי' בבת שתי שנים ויום אחד מתקדשת בביאה לכבוד ג' שלימות דמיא דיום אחד חשוב שנה והכמים בעו בת ג' ויום אחד דמעת לעת בעינן: **עגל** סתם בן שנה בן בקר בן שתים פר בן ג'. ע"כ בן בקר בן שתים דקתמרינן היינו עגל בן בקר ולא פר בן בקר כדמוכח בתורת כהנים גבי פר כהן משיח דתניא פר יכול אפילו זקן ת"ל בן אי בן יכול קטן ת"ל פר הא כיצד בן ג' כדברי חכמים ר"מ אומר אף בן חרבע בן חמש כשרים ומיתה דתנן בפ"ק דפרה (משנה ג) ר' יוסי הגלילי אומר פרים בני שתים שנאמר ופר שני בן בקר תקח לחטאת ה וחכ"א אף בני ג' ר"מ אומר אף בני חרבעה וחמשה כשרים אלמא מכשיר ר"מ בפר אפילו בני שתי שנים דהא מוסיף ר' יוסי הגלילי ו והכא משמע מדעגל בן בקר לר"מ בן שנים פר בן בקר בן ג' אבל פחות מבן ג' לא וא"ל ולא דקתמר ר"מ במסכת פרה (שם) אדרבן קאי ולא אר' יוסי הגלילי ומתורת כהנים מתני דר' יוסי הגלילי בתר מילתא דר"מ וחכמים ורבנן דהתם לאו רבנן דפרה:

ולאו ק"ו הוא ומה נדה. מרש פירקין (ק"ק מידי כדפרישית התם (ד' נ: ד"ה אמנ): **שנים** שיום אחד עולה להם בתחילתן אינו דין שיום אחד עולה להם בסופן. האי תחילתן היינו תחילת שנה וסוף תשבון והאי סופן היינו סוף שנה ותחילת תשבון וא"ת זבה טוכים שהיא חיפכא מנדה שאין סוף היום עולה לה בתחילתה ז שהו מנהג כותים דלתיתא בריש פרק בנות כותים (נדה ד' נג. ושם) דיום שפוסקת בו סופרתו למנין ז' דאע"ג דפריך עלה אנן נמי נספריה לא קיימא לן הכי מדפריך בפרק בתרא דנדה (ד' סט.) וכ"ב כותאי אמרה לשמעתיה ואפ"ה תחילת היום עולה בסופה לר' יוסי בפרק כילד טולין (פסחים ד' פא.) דלתמרינן מקצת היום כיולו ח דלא מצי למשכח טומאת התהום דזבה משום דאין סותרת למפרע ואינה מטמאה אלא מכאן ולהבא וזבה גדולה נמי לא משכחת ט אלא בשופעת או ברואה שני בין השמשות י וא"ל דהאי ק"ו דהכא לרבנן ולא לרבי יוסי מיהו אפילו לרבנן קשיא דהכי נמי דלכי חזיא בשביעי מטמאה למפרע מ"מ כיון דשריא לשמש לאחר טבילה מיד מדאוריתא אי לאו משום דאסרו רבנן שמא תבא לידי ספק יא כדאמרינן בפרק בתרא דנדה (ד' עב. ושם) ע"כ עולה לה תחלת היום דאי לאו הכי וספריה לה ז' ימים ואחר תטהר אמר רחמנא (ויקרא טו) וליכא וגרהה דלא דמיא זבה דהני דהא אימים נקיים קפיד רחמנא והיאך יעלה סוף היום והרי אין יום זה טהור בכבר לאתה יב ואע"פ דבשומרת יום סוף היום עולה כמו שאפרש שאני התם דספירת אחד לאחד נפקא לן בסוף נדה (דף עג.) מדכתיב יהיה אבל הכא אחר תטהר כתיב דדרשינן שלא תהא טומאה מפסקת אבל תחלת היום דין הוא שיעלה בסופה דכל כמה דלא ראתה הרי הוא טהור יג וא"ת ואמאי דחיק לאשכוחי זבה גמורה לר' יוסי ברואה בשתי בין השמשות הא משכחת לה ברואה בגילות דספירת גילה כמה דלא קפיד בפ"ב דמגילה (ד' כ. ושם) וי"ל דדחיק אזבה ביממי משום דכתיב כל ימי זובה דמהאי טעמא א"ל ר' שמעיה לר' אבא בסוף נדה (שם) אימא ביממי תהוי זבה בגילות תהוי נדה ובפ"ק דהוריות (ד' ד.) נמי גבי לדוקים דאמר ד) זבה לא הוי אלא ביממא ומיהו לא יתכן דאם כן הוה ליה לפרושי ולימא זבה ביממי היכי משכחת לה ועוד דכי משני דרואה

ופירות נטיעה זו אסורין עד ט"ו בשבט. א דהיכי דלנטיעה ר"ה תשרי לענין ערלה לאילן מיהא ט"ו בשבט כדדריש רבי יצחק מדכתיב ובשנה הרביעית ובשנה החמישית והא דקבעי שבט ר"ה הואיל וילפו רוב גשמי שנה כדאמרינן לקמן (דף יז.) מ"מ נפקא מינה במאי דתשרי ר"ה לענין נוטע ל' יום לפני ר"ה דעלתה לו שנה ולא אזלינן בתר ט"ו בשבט לענות ל' יום לפני ט"ו בשבט ויש הלכות גדולות שכתוב בהם ופירות שנה רביעית בתר דפריק להו אסורין עד דנפקא ועיילא חמישית ושבוש הוא דבהני לא איירי בשמעתין כלל דאותן שחנטו ברביעית קודם ט"ו בשבט אסורין לעולם והחנוטין ברביעית אחר ט"ו בשבט שרו לאחר פדייה לגלתר ג) ובהג"ה של אפסמיא כתוב ופירי דפרדס דשנת ברבע אסרי עד דפריק להו:

הא ג) **אמר' יום אחד בשנה חשוב שנה.** השתא לא ידע הא דמסקינן לבסוף דל' לקליטה: **בן ב"ד חדש ויום אחד.** סתם פר בן שלש כדקתני סיפא והאי יום אחד משוש דיום אחד בשנה חשוב שנה ולר"ש ל' וכל אותו יום ל' ב אין דינו לא כבן בקר ולא כפר מידי דהוה אפלגס ג בסוף פ"ק דחולין (ד' כג. ושם) דאיתעבריך או לרבויי ושמא התם שאני מדקתני בפ"ק דפרה (משנה ג) דבן י"ג חדש אינו כשר לא לאיל ולא לבכש ולא קתני הכי גבי פר ד ולא לכל מילי אמרינן דיום אחד בשנה חשוב שנה דיש דברים דאפילו מעת לעת בענין כדתנן בפ' יוצא דופן (נדה ד' מה.) בן ט' שנים ויום אחד בן י"ג שנה ויום אחד בת י"ב שנה ויום אחד דאותו יום אחד כדי להשלים מעת לעת בבנת ג' שנים ויום אחד פליגי תנאי בגמ' (שם ד' מד:) דלר"מ אפי' בבת שתי שנים ויום אחד מתקדשת בביאה לכבוד ג' שלימות דמיא דיום אחד חשוב שנה והכמים בעו בת ג' ויום אחד דמעת לעת בעינן: **עגל** סתם בן שנה בן בקר בן שתים פר בן ג'. ע"כ בן בקר בן שתים דקתמרינן היינו עגל בן בקר ולא פר בן בקר כדמוכח בתורת כהנים גבי פר כהן משיח דתניא פר יכול אפילו זקן ת"ל בן אי בן יכול קטן ת"ל פר הא כיצד בן ג' כדברי חכמים ר"מ אומר אף בן חרבע בן חמש כשרים ומיתה דתנן בפ"ק דפרה (משנה ג) ר' יוסי הגלילי אומר פרים בני שתים שנאמר ופר שני בן בקר תקח לחטאת ה וחכ"א אף בני ג' ר"מ אומר אף בני חרבעה וחמשה כשרים אלמא מכשיר ר"מ בפר אפילו בני שתי שנים דהא מוסיף ר' יוסי הגלילי ו והכא משמע מדעגל בן בקר לר"מ בן שנים פר בן בקר בן ג' אבל פחות מבן ג' לא וא"ל ולא דקתמר ר"מ במסכת פרה (שם) אדרבן קאי ולא אר' יוסי הגלילי ומתורת כהנים מתני דר' יוסי הגלילי בתר מילתא דר"מ וחכמים ורבנן דהתם לאו רבנן דפרה:

ולאו ק"ו הוא ומה נדה. מרש פירקין (ק"ק מידי כדפרישית התם (ד' נ: ד"ה אמנ): **שנים** שיום אחד עולה להם בתחילתן אינו דין שיום אחד עולה להם בסופן. האי תחילתן היינו תחילת שנה וסוף תשבון והאי סופן היינו סוף שנה ותחילת תשבון וא"ת זבה טוכים שהיא חיפכא מנדה שאין סוף היום עולה לה בתחילתה ז שהו מנהג כותים דלתיתא בריש פרק בנות כותים (נדה ד' נג. ושם) דיום שפוסקת בו סופרתו למנין ז' דאע"ג דפריך עלה אנן נמי נספריה לא קיימא לן הכי מדפריך בפרק בתרא דנדה (ד' סט.) וכ"ב כותאי אמרה לשמעתיה ואפ"ה תחילת היום עולה בסופה לר' יוסי בפרק כילד טולין (פסחים ד' פא.) דלתמרינן מקצת היום כיולו ח דלא מצי למשכח טומאת התהום דזבה משום דאין סותרת למפרע ואינה מטמאה אלא מכאן ולהבא וזבה גדולה נמי לא משכחת ט אלא בשופעת או ברואה שני בין השמשות י וא"ל דהאי ק"ו דהכא לרבנן ולא לרבי יוסי מיהו אפילו לרבנן קשיא דהכי נמי דלכי חזיא בשביעי מטמאה למפרע מ"מ כיון דשריא לשמש לאחר טבילה מיד מדאוריתא אי לאו משום דאסרו רבנן שמא תבא לידי ספק יא כדאמרינן בפרק בתרא דנדה (ד' עב. ושם) ע"כ עולה לה תחלת היום דאי לאו הכי וספריה לה ז' ימים ואחר תטהר אמר רחמנא (ויקרא טו) וליכא וגרהה דלא דמיא זבה דהני דהא אימים נקיים קפיד רחמנא והיאך יעלה סוף היום והרי אין יום זה טהור בכבר לאתה יב ואע"פ דבשומרת יום סוף היום עולה כמו שאפרש שאני התם דספירת אחד לאחד נפקא לן בסוף נדה (דף עג.) מדכתיב יהיה אבל הכא אחר תטהר כתיב דדרשינן שלא תהא טומאה מפסקת אבל תחלת היום דין הוא שיעלה בסופה דכל כמה דלא ראתה הרי הוא טהור יג וא"ת ואמאי דחיק לאשכוחי זבה גמורה לר' יוסי ברואה בשתי בין השמשות הא משכחת לה ברואה בגילות דספירת גילה כמה דלא קפיד בפ"ב דמגילה (ד' כ. ושם) וי"ל דדחיק אזבה ביממי משום דכתיב כל ימי זובה דמהאי טעמא א"ל ר' שמעיה לר' אבא בסוף נדה (שם) אימא ביממי תהוי זבה בגילות תהוי נדה ובפ"ק דהוריות (ד' ד.) נמי גבי לדוקים דאמר ד) זבה לא הוי אלא ביממא ומיהו לא יתכן דאם כן הוה ליה לפרושי ולימא זבה ביממי היכי משכחת לה ועוד דכי משני דרואה

מסורת הש"ס

ה) [נעיל ב: וש"נ], ו) ל"ל ובפ"ג, ז) ל"ל אמר, ד) [נדצ"ל דאמרי],

תורה אור השלם

1. וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִת יִהְיֶה כָּל פִּרְיוֹ קֹדֶשׁ הִלּוּלִים לַיהוָה: ויקרא יט כד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ופירות כו' של שנה הרביעית מיד. נ"ב כלומר קודם ט"ו בשבט: (ב) ד"ה בן שתים כו' לקמ. נ"ב פי' מלגלא כתיב תמים בכל אחד ואחד וכתיב תמימים משמע שהוא לוקח לגמרי דכשם שהוא לוקח בתמות הוא לוקח אף בשנים ואיל בן שתי שנים דמדכתיב בן שנה איל בן שתי שנים הוא אף עגל בן בקר בן שתים כ"ש להביא בתורת כהנים תמים תמימים אף בשנים ע"ש דף י':

מוסף תוספות

א. יש מדקדקין מדקאמר נטיעה זו דדוקא נטיעה זו שעלו לה ל' יום לשנה החמירו עליה שתימשך שנתה עד ט"ו בשבט אבל היכא שנטעה פחות מל' יום לפני ראש השנה הואיל ומונין לה ג' שנים מיום ליום (וכן לערלה) אין לאסרה עד ט"ו בשבט, ומסתייעי למלתייהו מדקאמר ובשנה הרביעית פעמים שברביעית ועדיין אסורין משום ערלה משמע דלאו בכל נטיעות אמרינן שיהו נמשכות עד ט"ו בשבט. וה"ר זרחיה פי' שאין חילוק דלאו משום חומרא הוא דמחמרינן עלה לפי שאין השנים שלמות אלא גזרת הכתוב הוא וכו'. תוס' הרא"ש. ב. תוס' הרא"ש: וכל אותו יום לר' מאיר או אותם ל' יום לר' אליעזר. והרש"ש הגיה מכלל כבש ולכלל איל לא בא. תוס' הרא"ש. ד. דוקא בכבש הוא דגמירי הכי ודין בן בקר יש לו עד שיגיע לכלל פר. שם. ה. גבי טהרת הלדים כתיב בפרשת בהעלותך והכי כתיב קרא ולקחו פר בן בקר ומנחתו סולת בלולה בשמן ופר שני בן בקר תקח לחטאת ושני יתירא הוא דאם ללמד שהם שנים מקרא דבתריה נפקא דכתיב ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה אלא כתב שני ללמד שהוא בן שתי שנים. ר"ש מקמא פרה פ"ל מ"ב. ז. דכולהו מודו לר' יוסי הגלילי דפרים בני שתים אלא דרבנן מוספי אפי' בני שלש ור"מ מוסיף אף בני ארבע וחמש. שם. ז. דיום שהתחילה לפסוק בו אינה סופרתו למנין שבעה. ריעב"ש. ח. דלר' יוסי מותרת לגמרי דס"ל דמקצת היום כולו לגמרי ואפילו ראתה לבסוף אחר טבילה ס"ל דלא סתרה

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ט מהל' רבני הל' (ו) [ט] [ט] י סמג עשין (קלט) [קלח] טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' ד ה:
נג ב מיי' פ"ל מהל' מעשה הקרבנות הל' יד סמג עשין קפג:

רבינו חננאל

(פחות) ופירות נטיעה זו אסורין עד יום חמשה עשר בשבט, אם לערלה עולה אם לרבעי רבעי. מנא לן דכתיב שלש שנים יהיה לכם עולים לא יאכל ובשנה הרביעית יהיה כל פריו, מדקא מסיק לא יאכל ובשנה הרביעית, ולא מפסיק הי ניהו, שמענין מינה פעמים שבאת רביעית ואסורין משום ערלה, כגון שנטע פחות משלשים יום לפני ראש השנה. והא (דתנן) דתנו רבנן דלא כר' מאיר, דאי ר' מאיר האמר יום אחד בשנה חשוב שנה, דתניא פר האמור בתורה סתם בן עשרים וארבעה חדש ויום אחד דברי ר' מאיר. ודחינן אפילו תימא ר' מאיר לא אמר ר' מאיר יום אחד בשנה חשוב שנה אלא בסוף שנה כדתנן בן ל"ד חודש ויום אחד, תחושבו לו יום להשלימו שלש שנים. אבל בתחלת שניו, כגון האי נטיעה וכיוצא בה שלשים יום בני לעלות לו שנה. אמר רבא ק"ו, ומה נידה שאין תחילת היום עולה לה בסופה, פיר' יום שביעי לנידתה אסורה כל היום שנאמר שבעת ימים תהיה בנדתה וקימא לן תהיה בנדתה כל שבעה, ב) כל יום השביעי, ולא אמרינן מקצת היום ככלו, ואמרינן מקצת היום ככולו בתחילת נידתה, שאם ראתה שעה אחת מן היום משלמת ששה ימים אחרים וטהורה היא. שנה שיום אחד עולה לה ג) בסוף שניו,

ב) מוקי ל"ל דכתיב שבעת ימים תהיה נמתה תהא נמתה כל שבעה כל יום כו'. ג) נראה דחסר כאן וכ"ש עולה לה בסוף שנים שיום אחד עולה לה בסוף שנים וכו'

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות